

Fugir era el més bell que teníem: Un llibre fàcil de llegir, a mig camí entre un assaig i una autobiografia, no és pròpiament una novel·la, no té un argument definit,... És una obra que ens apropa al dolor i a la nostàlgia a partir de paraules dolces. Una història bonica però dura que ens acosta a totes aquelles persones que acostumen a constar com un número a les dades històriques i

res més; i és gràcies a llibres com aquest que se'ns recorda de la humanitat de tots aquells que van patir durant les guerres de l'últim segle. Un llibre agredolç sobre l'exili, la memòria i la mort, escrit amb un estil íntim (rodoredià?) .

Marín-Dòmine ens parla de les seves memòries i principalment de les memòries del seu pare: exiliat dos cops, el primer durant la dictadura de Primo de Rivera i el segon al acabar la guerra civil per ser combatent republicà.

Per això l'autèntica protagonista és la memòria: la memòria d'una filla barrejada amb la memòria d'un pare, que va deixar per escrit el seu testimoni com a soldat-nen de la guerra, i com a exiliat, juntament amb la memòria de tots aquells que han viscut guerres, exili, persecucions, haver d'errar i patir desarrelaments físics, que també són sempre culturals.

Tant se val si es tracta de la Guerra Civil Espanyola, de les dues Guerres Mundials o de qualsevol guerra o circumstància que arrenca la gent d'un lloc per deixar-los vivint sempre a l'estranyesa, a l'esquinçament. La qüestió és que el desarrelament és sempre una experiència vital que marca, sens dubte.

"Penso que no hi ha guerres petites ni guerres grans, el dolor i el sofriment de les persones no admeten comparacions ni mesures. En tota guerra impera el mal. Hem d'oblidar? Hem de perdonar? No crec que ningú sigui capaç de trobar respostes assenyades als comportaments humans que menen a l'extermini de vides. No hi pot haver resposta lògica a un comportament il·lògic."

I amb aquesta troca embrollada en què es converteixen de vegades els records, Marín-Dòmine ens fa reflexionar sobre si el sentiment d'errar, de l'exili, s'encomana de pares a fills, ja que, com el seu pare, ella mateixa no ha trobat un lloc al que anomenar casa.

Altres persones apareixen al llibre (que no és una novel·la a l'ús sinó més aviat un retall de peces literàries) amb les mateixes ferides heretades, conformant un petit gresol que ens demostra que la maldat de la guerra no només afecta morts i supervivents, sinó totes les generacions que les succeeixen.

Aquest és un relat que intenta fugir de la tendència actual de comercialitzar i banalitzar la memòria i encara que pot semblar reiteratiu en certs moments, aporta un bonic to líric que aconsegueix convertir la por i el dolor viscut, en un bell homenatge reflexiu dedicat tant al seu pare com a tots aquells que van viure (i viuen) experiències similars.

Marta Marín-Dòmine (Barcelona, 1959): Escriptora i investigadora, traductora i professora de literatura i cultura peninsular espanyola. Ha estat professora a la Wilfrid Laurier University de Waterloo (Canadà), on ha dirigit el Center for Memory and Testimony Studies. També ha col·laborat amb grups de recerca sobre memòria i literatura testimonial a la Universitat de Barcelona i a la Université Paris-Sorbonne.

La seva investigació i creació literària giren entorn els exilis i la memòria, les herències i l'oblit. Sempre estirant el fil de la memòria, ha realitzat les pel·lícules documentals *The Vengeance of the Apple. Argentinians in Toronto* (2010) i *Mémoire Juive du Quartier Marolles-Midi, 1930-1942* (2012). Ha escrit el guió del vídeo *Refugi amb imatges* de Carla Simó, per a la sèrie *Un vocabulari per al futur*, CCCB el 2020.

Amb Robert Finley ha traduït a l'anglès la novel·la de Joaquim Amat-Piniella *K.L. Reich* (WLP, 2015), inspirada en l'empresonament de l'autor en el camp d'extermini de Mauthausen. De l'anglès al català, destaquen les traduccions: *Sense embuts* (1997) i *A la llum de la lluna* (1998) d'Andrew Matthews, *La dama bruna de Bielorússia* (1998) de Jerome Charyn, *Rikki-Tiki-Tavi* (1998) de Rudyard Kipling, *Contes dels Mars del Sud* (1999) de Jack London, *L'esquelet i altres narracions* (2002) de Rabindranath Tagore. També ha traduït títols de l'anglès a l'espanyol i ha col·laborat en traduccions i adaptacions teatrals, com ara *Només nosaltres, els guardians del misteri, serem infeliços* o *Cendra a les cendres*.

L'any 2017 va realitzar la instal·lació audiovisual *Je vous offre les oiseaux / Us ofereixo els ocells* al Museu d'Història de Barcelona, en homenatge a les víctimes de l'Holocaust, després itinerant en diversos centres culturals. Ha publicat *Fugir era el més bell que teníem* (Club Editor, 2019, *Huir fue lo más bello que tuvimos*, Galaxia Gutenberg, 2020), premi Ciutat de Barcelona d'assaig 2019, premi Joaquim Amat-Piniella 2019, i premi Serra d'Or de novel·la 2020.

Va treballar en el *Diccionario de la memoria colectiva* (2019, Gedisa) com a part de les activitats de

recerca d'un equip internacional d'investigadors adherits al Departament d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona. Va col·laborar com a autora al *Decameró* del Teatre Nacional de Catalunya, que va obrir la temporada 2020-2021.

Va ser directora del Born Centre de Cultura i Memòria entre el 2021 i el 2023. Abans del seu nomenament, ja estava vinculada a l'Ajuntament de Barcelona com a membre de l'Institut dels Passats Presents del Comissionat de Programes de la Memòria de l'Ajuntament.

Al juny de 2023 va guanyar el Premi BBVA Sant Joan de Narrativa Catalana per la novel·la *Diré que m'ho he inventat*, publicada per Edicions 62 de Barcelona, on explora la figura de la seva mare i aborda les complexitats d'una dona que va viure durant la dictadura franquista i que, tot i que inicialment volia ser mare, després es va adonar de tot el que comportava i se'n va penedir.

En l'àmbit de l'assaig, és autora de *Traduir el desig. Psicoanàlisi i llenguatge* (2004), també traduït al portuguès del Brasil amb el títol *Traduzir o desejo. Psicanálise e linguagem*. Al març de 2023 va publicar *Ellas*, un assaig sobre la condició amorosa femenina a través del teatre del Segle d'Or, editat per la Compañía Nacional de Teatro Clásico.